

After-LIFE plejeplan
for

“Monnet”

Periode: 2012-2022

Lars Briggs, Kristoffer Hansen og Ole Thorup

Amphi Consult v./Lars Briggs
www.amphi.dk

1. Lokalitetsbeskrivelse

Monnet er projektområde nr. 8 i LIFE Baltcoast projektet og en del af det 450 km² store NATURA 2000 område "Sydfynske Øhav". Monnet er med sine hele 130 ha en af de største strandenge i Østdanmark. Strandengen har en naturlig topografi og hydrologi med en god forekomst af kanaler, pytter og engmyretuer.

Monnet er en del af et moræne-landskab fra sidste istid. For 2.000 - 4.000 år siden sank landet så meget, at havet overskyede det. Monnets historie som morænelandskab forklarer de bakke drag, der i dag ligger i strandengen på Monnet.

Monnet har en lang græsningshistorie og området har været fælles græsningsområde tilhørende landsbyen Vårø i århundreder. Gunstig bevaringsstatus af alle habitater i projektet kræver et ret højt græsningstryk, lokalt suppleret med høslæt. Tidligere blev området afgræsset med en kombination af kvæg, heste og lejlighedsvis geder. Engene afgræsses endnu, men er pga. faldende græsningstryk ved lokalt at gro til. Ved projektets begyndelse var området kun græsset af malkekvæg, hvilket ikke giver en tilstrækkelig græsning til at holde vegetationen lav.

Tilgroningen af lagunerne og de naturlige lavninger med strand-kogleaks har begrænset ynglemulighederne for grønbroget tudse og strandtudse og fourageringsmulighederne for engryle og andre engfugle.

Fjernelse af buske er vigtigt for at give engfugle muligheder for at yngle. Det er vigtigt at indførelse af andre græssere ikke påvirker antallet af græssende kreaturer i sommerperioden, da det græssende kvæg i denne periode er de bedste til at holde den saltelskende vegetation lav og åben. Både engryle og klyde er afhængige af, at vegetationen holdes tilpas lav, for at de kan yngle.

2. Aktiviteter i LIFE Baltcoast

Ved projektets begyndelse var græsningen reduceret til kun få stykker ikke hårdført malkekvæg. Der var udsætning af hårdført kvæg nødvendigt for at komme af med uønsket vegetation og forhindre yderligere opvækst af hvidtjørn. Indtil 2012 var det ikke muligt at opnå succes på dette punkt, da der først skulle opnås miljøtilladelse til malkekvæget før græsningsintensiteten kunne forøges. I mellemtiden blev der afholdt adskillige workshops med lodsejernes bestyrelse. Under disse workshops blev buske trukket op med traktorer eller skåret ned med et håb at det var muligt at indføre græsning for at forhindre genvækst og opretholde et åbent landskab. Der mangler stadig tilstrækkelig græsning på Monnet, og de resterende buske fungerer i dag som udsigtsposter for rovfugle så som krager, der præderer på æg og unger af vadefugle og andre engfugle.

På Monnet var der planlagt en række tiltag for at forbedre habitatet for strandtudse, grønbroget tudse, engryle og klyde. Pga. af forskellige praktiske problemer kunne ikke alle planlagte tiltag gennemføres. Græsningen skulle forbedres ved udsætning af 10 stykker hårdført kvæg, der græsser hele året rundt. Desuden skulle der opsættes ekstra hegn i projektet og vand til dyrene. En hindring for udsætning af hårdført helårsgræssende kvæg er, at Monnet jævnlige oversvømmes i vinterhalvåret, hvilket medfører at kvæget ikke er i sikkerhed på strandengen. Derfor skal der findes passende græsningsarealer til kvæget i vinterhalvåret. Forpagteren, som forstår græsning på hele Monnet, har aktuelt ungt malkekvæg til at afgræsse området og han har ikke tilladelse til at holde flere dyreenheder på sin gård grundet miljøregler. Derfor var han ikke i stand til at modtage det helårsgræssende kvæg, det var planlagt at indkøbe i projektet.

Som kompensation for manglen på hårdført kvæg 2005 - 2009 har lodsejerne skåret buske ned på den vestlige del ved siden af ynglestederne for engryle og Svendborg Kommune har skåret buskene ned på den centrale del af Monnet i 2009.

Der blev i projektperioden 2005 - 2012 opnået tilladelser til og aftaler om at genoprette en lavning og 1 kystlagune på Monnet. Der blev indgået aftale om at genoprette en naturlig lavning og at fjerne 20 hektar hvidtjørn i den vestlige og centrale del af området. I 2012 blev en lagune og en naturlig lavning rensat for mudder.

3. Aktuel bevaringsstatus og trusler

3.1. *Habitater*

Monnet har en divers strandengsvegetation og stedet er klassificeret som havende den højeste botaniske værdi og er et ud af de syv botanisk vigtigste strandenge i Fynsområdet. På Monnet findes 20 ud af 24 indikatorarter for Atlanterhavs-strandeng.

Naturlige lavninger er typiske og meget vigtige elementer i en strandeng med god bevaringsstatus. Målet med projektet er at genoprette en naturlig lavning, og derved og derved fremme den foretrukne lavningsdybde for strandtudse og grønbroget tudse. For at øge det egnede yngleområde for strandtudse, bør nogle naturlige lavninger i de centrale ferske dele af engen uddybes omhyggeligt og delvist med håndkraft. Strandtudser er hørt kvække nogle år i disse lavninger. Gennem de sidste 10 år er lavningerne tørret ud for hurtigt i sommerhalvåret, ofte før forvandlingen af haletudser finder sted. Hvilke naturlige lavninger, der bør gøres dybere, bør vælges i samarbejde med herpetologer, ornitologer og lokale forvaltere.

Det nuværende græsningstryk er ikke tilstrækkeligt til at forhindre tilgroning af de mere tørre græsarealer på de højere dele af Monnet. For at forbedre fourageringsmuligheder for tudser bør det høje græs omkring tudsernes yngle vandhuller skæres ned med buskryddere indtil græsningen i sig selv er tilstrækkeligt til at holde vegetationen nede.

For at modvirke tilgroning af, især, de øvre kystnære enge med mange engmyretuer, er det foreslået at øge antallet af kvæg med 30-50 % sammenlignet med 2005-niveauet. Græsningstrykket skal øges for at genoprette de græsningsbetingede habitater. I dette LIFE projekt var planlagt, at 10 stykker kvæg blive indkøbt for at sikre et højere græsningstryk på de centrale dele af Monnet, hvor områder med tørt græsland er tilgroede med tornede buske.

3.2. Arter

Projektområdet omfatter et udvalg af sjældne og sårbare strandensarter med specifikke krav til forvaltningen, så som grønbroget tudse, strandtudse, engryle – den sydlige underart af almindelig ryle - og klyde, gul engmyre, tangurt og mangeblomstret ranunkel. Derfor skal forvaltningen af området tilpasses til disse målarters specifikke krav. Lokalt i de vådere dele af Monnet langs nogle af kysterne og også i nogle af renderne i og nogle af pytterne er vegetationen blevet for høj og tæt til at habitatene er egnede for fødesøgning af vadefuglens unger, og dette har muligvis bidraget til de faldende antal af ynglende vadefugle.

3.2.1. Strandtudse og Grønbroget Tudse

På trods af tilstedeværelsen af adskillige lavninger, vandhuller og bække i strandengen er vandet for det meste for salt til at strandtudse kan yngle i dem. I dag yngler grønbroget tudse i adskillige ferske og brakke vandansamlinger (lavninger, vandhuller, bække og grøfter) over hele Monnet og på de tilgrænsende marker.

På Monnet findes en lille og særdeles truet bestand af strandtudse mens grønbroget tudse har en større og mere stabil bestand. Bestanden af grønbroget tudse har haft gavn af genoprettelsen af et vandingshul i 2005 og har været ynglende i dette vandhul siden. Der er behov for at forbedre ynglesuccesen af strandtudse, men det er svært at finde steder at grave vandhuller for denne art på Monnet. Der er behov for et tudseovervintringssted ude midt på Monnet samt i kanten af Monnet.

Ynglesucces for begge arter blev konstateret i 2001. I overvågningsperioden 2005 - 2010 blev der registreret mellem 0 og 10 syngende hanner af strandtudse og 105 til 132 kvækkende hanner af grønbroget tudse. Ynglesucces for grønbroget tudse blev konstateret i 1-3 vandhuller, de fleste år, i 2 vandhuller. For strandtudse blev der kun konstateret ynglesucces i et vandhul i 3 ud af 5 af de år overvågningen af bestande foregik.

3.1.2 Engfugle

Monnet er et af kun tre steder i det østlige Danmark med regelmæssigt ynglende engryle (*Calidris alpina schinzii*). I 2001 var der 2-3 par (Thorup, 2004), i 2006 var der 2 stationære par/territorier medens der i 2009 var der et ynglepar på Monnet. I hele det Sydfynske Øhav

er der nu kun 1-2 par tilbage, hvorfor arten er i fare for helt at forsvinde som ynglefugl i det Sydfynske Øhav (Kystfugle i det Sydfynske Øhav, 2009). Projektet har medvirket til at fjerne udkigsposter for rovfugle nær engryle territorierne og sommergræsning har vedligeholdt de lavere liggende kortgræssede områder hvor engrylen har territorier, men om dette er nok til at bevare arten på sigt er tvivlsomt. Øget græsningstryk og minimering af ræve med rævehegn og jagt, alt sammen for at øge ynglesuccesen, bør overvejes i fremtiden.

SWOT analyse til klarlægning af styrker/svagheder – muligheder/trusler. Med denne metode identificeres hvilke problemer eller behov der udestår når LIFE projektet slutter.

Tabel 1. SWOT analyse af forholdene i området.

	Hjælper til at opnå mål	Skadeligt for at opnå mål
Lokale faktorer som styrker eller svækker	Styrker	Svagheder
	Stort sammenhængende strandengsområde på hele 130 ha med naturlig hydrologi og god forekomst af naturlige bække og vandansamlinger	Græsningen i dag er ikke tilstrækkelig til at holde buske som hvidtjørn nede.
	Monnet er klassificeret som havende den højeste botaniske værdi og er et ud af de syv botanisk vigtigste strandenge i Fynsområdet. På Monnet findes 20 ud af 24 indikatorarter for Atlanterhavs-strandeng.	Hvidtjørnbuske et problem for ynglende engfugle, herunder engryle, særligt de enkeltstående buske vestligt på Monnet.
	Adgangsforbud i perioden 15. marts til 1. juli reducerer forstyrrelsen fra besøgende.	Monnet oversvømmes jævnligt i vinterhalvåret, hvorfor kvæget ikke er i sikkerhed på strandengen.
		Forpagteren, der står for græsningen på hele Monnet, har aktuelt ikke tilladelse til at holde flere dyreenheder.
		Det er vanskeligt at finde steder at grave vandhuller for strandtudse på Monnet.
		Gennem de sidste 10 år er lavningerne tørret ud for hurtigt i sommerhalvåret, ofte før forvandlingen af haletudser finder sted.
Eksterne faktorer som styrker eller svækker	Muligheder	Trusler
	Området har potentiale til at blive et godt ynglested for engfugle, hvis tilstrækkelig græsning med kvæg kan etableres. Helårsgræssende hårdført kvæg ville være en mulighed, hvis der kunne findes andre områder, hvor kvæget kunne græsse i vinterhalvåret.	Da området er landfast er det meget udsat for landrovdyr, som f.eks. ræv.
	Så længe græsningen ikke er forbedret vil det være en mulighed at slå vegetationen omkring de sidste vandhuller for strandtudse og engryle, for at give disse arter bedre fourageringsmuligheder på engen omkring vandhullerne.	Tilgroning, med fare for at engryle helt forsvinder, hvis ikke græsningen forbedres eller der suppleres med slåning.
	For strandtudse kan eksisterende lavninger udvides og renses for mudder i de centrale ferske dele af engen	

4. anbefalinger til fremtidig pleje

4.1. Opretholdelse af nuværende bevaringsstatus

- Monitoring of habitater og arter. NOVANA overvågningsprogrammet for arter og habitater udført af Naturstyrelsen bør suppleres med en årlig målrettet overvågning af engryle, strandtudse og grønbroget tudse.
- Jævnlig evaluering af habitat kvalitet af engfugle og padde eksperter er vigtig og gerne hver andet år.
- Beskrivelse af habitatkvalitet for målarter som engryle, strandtudse og grønbroget tudse er vigtig for at definere, hvor en særlig ekstra indsats med vegetationspleje er nødvendig.
- Kystlagunerne, vandhullerne og lavningerne bør holdes med god vandkvalitet så strandtudse og grønbroget tudse kan yngle fremover

4.2. Forbedret bevaringsstatus

De botanisk værdifulde arealer, og det er i princippet hele Monnet, skal græsset tilstrækkeligt og helst med traditionel sommergræsning med et niveau som for 30 år siden evt. alternativt suppleres med robust kvæg.

Status af arter skal være stabile eller stigende. Engryle og strandtudse har ugunstig bevaringsstatus og er i tilbagegang. Grønbroget tudse er stabil og i en relativ favorabel tilstand på selve Monnet, hvorimod bestanden på resten af Tåsinge er i ugunstig tilstand.

Engryle territorier bør græsses eller supplerende slås efter engryles behov til ynglestedet.

Strandtudsens yngle områder bør græsses eller supplerende slås efter strandtudsens behov til ynglestedet.

5. English summary

The project has improved the conservation status on Monnet by:

- Restoring one coastal lagoon and one natural depression.
- Clearing *Crategus* from the central and western areas.

To maintain the achieved conservation status it is needed to:

- Increase and then keep the grazing pressure, funded by agro-environmental schemes.

To improve conservation status it is needed to:

- Increase grazing pressure to the level 30 years ago, possibly supplemented with robust cattle grazing.
- *Calidris alpina schinzii* territories should be grazed and mown if needed to meet the species' habitat demands for breeding.
- Breeding areas for *Bufo calamita* should be grazed and mown if needed to meet species' habitat demands for breeding.

6. Kort

